

VÕ PHÁ

越南古史
偶興咏

VIỆT NAM CỔ SỬ-
NGÃU HỨNG VINH

LỜI PHI LỘ

Tiếp theo tập Việt Nam Lịch sử Trường thi bằng Quốc ngữ, tập VIỆT NAM CỔ SỬ - NGÃU HỨNG VỊNH này viết bằng Hán ngữ, lấy đề tài nơi một số nhân vật và sự kiện đáng chú ý trong dòng lịch sử đầy oai hùng lẫn cay đắng của dân tộc mình. Hi vọng mấy mươi bài thơ trong tập này có thể làm rung động ít nhiều lòng yêu nước của người đọc.

Ngoài ra, những bài thơ, tuy được làm bằng chữ Hán nhưng gồm hầu hết là tiếng Hán Việt nên rất dễ hiểu, gần như giống bài thơ dịch Nôm đi kèm theo sau. Đọc và hiểu được ý nghĩa của bài thơ tiếng Hán mà không luôn luôn cần đến phần giải thích, chắc chắn người đọc sẽ hứng thú và phần nào cảm nhận được sự quan trọng của tiếng Hán trong ngôn ngữ và văn chương Việt Nam.

Đó chính là mục đích trừ tác tập thơ “Việt Nam Cổ sử- Ngẫu hứng vịnh” này.

Trọng xuân Nhâm Thìn – 2012

MỤC LỤC

1- 入題 (其一) Nhập đề (kỳ nhất)	15- 李賁 Lý Bôn
2- 入題 (其二) Nhập đề (kỳ nhị)	16- 趙光復 Triệu Quang Phục
3- 鴻龐氏 Hồng Bàng thị	17- 梅叔鸞 Mai Thúc Loan
4- 十子玄話 Thập tử huyền thoại	18- 馮興 Phùng Hưng
5- 扶董天王 Phù Đổng Thiên Vương	19- 吳權 Ngô Quyền.
6- 山星水星 Sơn Tinh, Thủy Tinh	20- 丁部領 Đinh Bộ Lĩnh.
7- 蜀氏 Thục thị	21- 黎大行 Lê Đại Hành
8- 趙佗滅蜀氏 Triệu Đà diệt Thục thị	22- 黎卧朝 Lê Ngọa Triều
9- 仲始媚珠 Trọng Thủy Mị Châu	23- 李太祖移都 Lý Thái Tổ di đô
10- 呂嘉 Lữ Gia	24- 李常傑 Lý Thường Kiệt
11- 北屬 Bắc thuộc	25- 李常傑作詩 Lý Thường Kiệt tác thi
12- 詩索 Thi Sách	李常傑之四絕詩 Lý Thường Kiệt chi tứ tuyệt thi
13- 徵女王 Trưng Nữ Vương	26- 和韻其一 Họa vận, kỳ nhất
14- 趙氏貞 Triệu thị Trinh	27- 和韻其二 Họa vận, kỳ nhị
	28- 和韻其三 Họa vận, kỳ tam

- 29- 和韵其四 Họa vận, kỳ tứ
- 30- 和韵其五 Họa vận, kỳ ngũ
- 31- 和韵其六 Họa vận, kỳ lục
- 32- 和韵其七 Họa vận, kỳ thất
- 33- 和韵其八 Họa vận, kỳ bát
- 34- 和韵其九 Họa vận, kỳ cửu
- 35- 和韵其十 Họa vận, kỳ thập
- 36- 继接詩 Kế tiếp thi
- 37- 继接詩之和韵 Kế tiếp thi
chi họa vận
- 38- 李昭皇與陳煚 Lý Chiêu
Hoàng dũ Trần Cảnh
- 39- 陳守度 Trần Thủ Độ
- 40- 陳國峻 Trần Quốc Tuấn
- 41- 興道大王 Hưng Đạo Đại
vương
- 42- 延洪會議 Diên Hồng Hội
nghị
- 43- 陳平仲 Trần Bình Trọng
- 44- 陳光啓 Trần Quang Khải
- 45- 陳國瓚 Trần Quốc Toản
- 46- 章揚渡 Chương Dương độ
- 47- 雲屯陣 Vân Đồn trận
- 48- 西結陣 Tây Kết trận
- 49- 萬劫陣 Vạn Kiếp trận
- 50- 白藤江陣 Bạch Đằng Giang
trận
- 51- 黎利 Lê Lợi
- 52- 黎來 Lê Lai
- 53- 支陵陣 Chi Lăng trận
- 54- 阮廌 Nguyễn Trãi
- 55- 阮氏路 Nguyễn thị Lộ
- 56- 荔枝園重案 Lê chi viên
trọng án
- 57- 黎聖宗 Lê Thánh Tông
- 58- 南北朝 Nam Bắc triều
- 59- 阮潢 Nguyễn Hoàng
- 60- 鄭阮分爭 Trịnh Nguyễn
phân tranh
- 61- 頻分離 Tần phân ly
- 62- 阮惠 Nguyễn Huệ
- 63- 孫士毅 Tôn Sĩ Nghị
- 64- 黎昭統 Lê Chiêu Thống
- 65- 光中崩遐 Quang Trung băng
hà
- 66- 黎玉欣 Lê Ngọc Hân
- 67- 咸宜帝 Hàm Nghi đế
- 68- 尊室歙 尊室澹 Tôn Thất
Thiệt, Tôn Thất Đạm
- 69- 潘廷逢 Phan Đình Phùng

- 70- 高勝 Cao Thắng
- 71- 成泰與維新 Thành Thái dũ
Duy Tân
- 72- 黃花探 Hoàng Hoa Thám
- 73- 潘佩珠 (其一) Phan Bội
Châu (kỳ nhất)
- 74- 潘佩珠 (其二) Phan Bội
Châu (kỳ nhị)
- 75- 范鴻泰 Phạm Hồng Thái
- 76- 荊軻范鴻泰 Kinh Kha
Phạm Hồng Thái
- 77- 丁公壯 Đinh Công Tráng
- 78- 潘周楨 Phan Chu Trinh
- 79- 阮安寧 Nguyễn An Ninh
- 80- 阮太學 Nguyễn Thái Học
- 81- 阮克柔 Nguyễn Khắc Nhu
- 82- 阮氏江 Nguyễn thị Giang

越南古史詩

偶興咏

VIỆT NAM CỔ SỬ- NGÃU HỨNG VỊNH

1- 入題 (其一)

立國四千歲有餘
南民唯欲得安居
然而災禍仇常造
貪望侵陵永不辭

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nhập đề (kỳ nhất)

Lập quốc tứ thiên tuế hữu dư.
Nam dân duy dục đắc an cư,
Nhiên nhi tai họa cừ thường tạo,
Tham vọng xâm lăng vĩnh bất từ.

DỊCH THƠ NÔM

Nhập đề (bài 1)

Dựng nước bốn ngàn năm có dư,
Dân Nam chỉ muốn được an cư.
Thế nhưng kẻ địch luôn gây họa,
Tham vọng kẻ kia chẳng muốn từ.

2- 入題 (其二)

志氣越南是有餘
英雄男子與英雌
幾時轟烈忘生命
民眾知恩遍立祠

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nhập đề (kỳ nhị)

Chí khí Việt Nam thị hữu dư,
Anh hùng nam tử dữ anh thư.
Kỷ thời oanh liệt vong sinh mệnh,
Dân chúng tri ân biến lập từ.

DỊCH THƠ NÔM

Nhập đề (bài 2)

Chí khí Việt Nam quả có dư,
Anh hùng nam tử với anh thư.
Bao đời oanh liệt quên sinh mạng,
Dân chúng tri ân lập miếu thờ.

3- 鴻龐氏

越人始祖是仙龍
高貴無雙族貉鴻
先起貉龍君立國
雄王繼續既成功

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Hồng Bàng thị

Việt nhân thủy tổ thị tiên long,
Cao quý vô song tộc Lạc Hồng.
Tiên khởi Lạc Long Quân lập quốc,
Hùng Vương kế tục ký thành công.

DỊCH THƠ NÔM

Họ Hồng Bàng

Việt Nam thủy tổ giống tiên rồng,
Cao quý biết bao tộc Lạc Hồng.
Trước hết Lạc Long Quân dựng nước,
Hùng Vương tiếp tục đã thành công.

4- 十子玄話

甌 姬 婚 配 貉 龍 君
百 子 下 生 一 智 分
五 十 去 山 五 十 海
黎 民 玄 話 口 傳 云

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Thập tử huyền thoại

Âu Cơ hôn phối Lạc Long Quân,
Bách tử hạ sinh nhất trí cư.
Ngũ thập khứ sơn, ngũ thập hải,
Lê dân huyền thoại khẩu truyền vân.

DỊCH THƠ NÔM

Huyền thoại trăm con

Âu Cơ làm vợ Lạc Long Quân,
Trăm trẻ sinh ra, nhất trí phân.
Lên núi năm mươi, còn xuống biển.
Khâu truyền huyền thoại ở trong dân.

5- 扶董天王

第六雄王有賊殷
幼兒扶董忽成神
鐵鞭鐵馬衝鋒陣
滅賊天王既救民

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Phù Đổng Thiên Vương

Đệ lục Hùng Vương hữu tặc Ân,
Ấu nhi Phù Đổng hốt thành thần.
Thiết tiên thiết mã xung phong trận.

Diệt tặc, Thiên Vương ký cứu dân.

DỊCH THƠ NÔM

Phù Đổng Thiên Vương

Đệ lục Hùng Vương có giặc Ân,
Bé con Phù Đổng bỗng thành thần.
Ngựa roi bằng sắt xông ra trận,
Diệt giặc, Thiên Vương đã cứu dân.

6- 山星水星

十八雄王嫁媚娘
山星先至謁君王
水星狂怒生洪水
民衆恆年耐禍殃

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Sơn Tinh, Thủy Tinh

Thập bát Hùng Vương giá Mị Nương,

Sơn tinh tiên chí yết quân vương.
Thủy tinh cuồng nộ sinh hồng thủy,
Dân chúng hằng niên nại họa ương.

DỊCH THƠ NÔM

Sơn Tinh, Thủy Tinh

Vua cuối triều Hùng gả Mị Nương,
Sơn tinh đến trước yết quân vương.
Thủy tinh nổi giận gây ra lụt,
Dân chúng hằng năm chịu họa ương.

7- 蜀氏

出軍蜀泮勝雄王
甌貉立成定紀綱
建設螺城龜聖助
賜頒神弩保家鄉

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Thục thị

Xuất quân, Thục Phán thắng Hùng Vương,
Âu Lạc lập thành, định kỷ cương.
Kiến thiết Loa thành, Quy thánh trợ,
Tứ ban thần nỗ bảo gia hương.

DỊCH THƠ NÔM

Nhà Thục

Xuất quân, Thục Phán thắng Hùng Vương,
Âu Lạc lập thành, định kỷ cương.
Xây dựng Loa thành Rùa thánh giúp,
Nỗ thần ban tặng giữ quê hương.

8- 趙佗滅蜀氏

仲始求婚娶媚珠
深謀尋弩意圖偷
趙佗有弩侵甌貉
父子蜀王死慘愁

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Triệu Đà diệt Thục thị

Trọng Thủy cầu hôn thú Mị Châu,
Thâm mưu tầm nã ý đồ thâm,
Triệu Đà hữu nã xâm Âu Lạc.
Phụ tử Thục vương tử thảm sầu.

DỊCH THƠ NÔM

Triệu Đà diệt nhà Thục

Trọng Thủy cầu hôn lấy Mị Châu,
Dò tìm trộm nã quả mưu sâu.
Triệu Đà đợc nã xâm Âu Lạc,
Vua Thục cha con chết thảm sầu.

9- 仲始媚珠

媚珠父殺別塵間
仲始愁傷淚不乾
夫婦斷情由孝道

尋妻陰景不辭難

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Trọng Thủy Mị Châu

Mị Châu phụ sát biệt trần gian,
Trọng Thủy sâu thương lệ bất can.
Phụ phụ đoạn tình do hiếu đạo,
Tâm thâm âm cảnh bất từ nan.

DỊCH THƠ NÔM

Trọng Thủy Mị Châu

Mị Châu cha giết biệt trần gian,
Trọng Thủy sâu thương lệ chứa chan.
Chồng vợ dứt tình vì chữ hiếu,
Âm thâm tìm vợ chẳng từ nan.

10- 呂嘉

陰謀與使者中華

穆氏哀王獻國家

太傅呂嘉剛決抗
犧牲性命保山河

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lữ Gia

Âm mưu dử sứ giả Trung Hoa,
Cù thị, Ai Vương hiến quốc gia.
Thái phó Lữ Gia cương quyết kháng.
Hi sinh tính mệnh bảo sơn hà.

DỊCH THƠ NÔM

Lữ Gia

Âm mưu cùng sứ giả Trung hoa,
Cù Thị, Ai vương hiến nước nhà.
Thái phó Lữ Gia cương quyết chống.
Hi sinh tính mạng giữ sơn hà.

11- 北屬

漢將行兵殺呂嘉
江山自此屬中華
千年越族成奴隸
不幸何於失國家

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Bắc thuộc

Hán tướng hành binh sát Lữ Gia,
Giang sơn tự thử thuộc Trung Hoa.
Thiên niên Việt tộc thành nô lệ,
Bất hạnh hà ư thất quốc gia.

DỊCH THƠ NÔM

Bắc thuộc

Tướng Hán điều binh giết Lữ Gia,
Giang sơn từ đó thuộc Trung Hoa.
Ngàn năm dân Việt thành nô lệ
Bất hạnh nào hơn mất nước nhà.

12- 詩索

蘇定漢官甚暴殘
使詩索決救人民
預謀敗露而亡命
大志與身葬墓墳

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Thi Sách

Tô Định Hán quan thậm bất nhân,
Sử Thi Sách quyết cứu nhân dân.
Dự mưu bại lộ nhi vong mệnh,
Đại chí dữ thân táng mộ phần.

DỊCH THƠ NÔM

Thi Sách

Tô Định Hán quan quá bất nhân,
Khiến Thi Sách quyết cứu nhân dân.
Mưu toan bại lộ nên đành chết,
Chí lớn theo thân xuống mộ phần.

13- 徵女王

已二千年曆史云
我民奴隸苦天分
仇人兇惡誅詩索
徵側報讎決舍身

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Trung Nữ Vương

Dĩ nhị thiên niên lịch sử vân,
Ngã dân nô lệ khổ thiên phân.
Cừ nhân hung ác tru Thi Sách,
Trung Trắc báo thù quyết xả thân.

DỊCH THƠ NÔM

Trung Nữ Vương

Hai ngàn năm trước sử tường trần,
Nô lệ dân ta khổ vạn phân.
Thi Sách bị quân hung sát hại,
Trung Vương báo hận quyết liều thân

14- 趙氏貞

與兄起義抗吳兵
豪傑女流趙氏貞
騎象陣前爲勇將
敵軍時看必皆驚

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Triệu thị Trinh

Dữ huynh khởi nghĩa kháng Ngô binh
Hào kiệt nữ lưu Triệu thị Trinh.
Kỵ tượng trận tiền vi dũng tướng,
Địch quân thời khán tất giai kinh

DỊCH THƠ NÔM

Bà Triệu

Cùng anh khởi nghĩa chống Ngô binh,
Hào kiệt nữ lưu Triệu thị Trinh.
Ra trận cỡi voi trang dũng tướng,
Địch quân trông thấy thấy đều kinh.

15- 李賁

梁朝該治很兇殘
太守蕭諮毒惡官
起義李賁南越帝
數年既解放江山

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lý Bôn

Lương triều cai trị thậm hung tàn,
Thái thú Tiêu Tư độc ác quan.
Khởi nghĩa Lý Bôn Nam Việt đế,
Số niên ký giải phóng giang san.

DỊCH THƠ NÔM

Lý Bôn

Triều Lương cai trị quá hung tàn,
Thái thú Tiêu Tư độc ác quan.
Khởi nghĩa Lý Bôn Nam Việt Đế,
Vài năm đã giải phóng giang san.

16- 趙光復

趙光復戰勝軍涼
當世自稱趙越王
失勢使王沈水底
人民尊敬立祠堂

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Triệu Quang Phục.

Triệu Quang Phục chiến thắng quân Lương,
Đương thế tự xưng Triệu Việt Vương.
Thất thế sử Vương trầm thủy để,
Nhân dân tôn kính lập từ đường

DỊCH THƠ NÔM

Triệu Quang Phục

Triệu Quang Phục chiến thắng quân Lương,
Thời đó tự xưng Triệu Việt Vương.

Thất thế khiến vua trảm đày nước,
Nhân dân tôn kính lập từ đường.

17- 梅叔鸞

黑帝別名梅叔鸞
驩州起義滅兇殘
招兵追擊軍侵掠
轟烈數年在世間

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Mai Thúc Loan

Hắc Đế biệt danh Mai Thúc Loan,
Hoan Châu khởi nghĩa diệt hung tàn.
Chiêu binh truy kích quân xâm lược,
Oanh liệt số niên tại thế gian.

DỊCH THƠ NÔM

Mai Thúc Loan

Hắc Đế biệt danh Mai Thúc Loan,
Hoan Châu khởi nghĩa diệt hung tàn.
Chiêu binh đánh đuổi quân xâm lược.
Oanh liệt vài năm tại thế gian.

18- 馮興

起義馮興願獻身
逐唐太守的讎人
當時民眾皆稱誦
布蓋大王以刻恩

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT
PHÙNG HUNG

Khởi nghĩa Phùng Hưng nguyện hiến thân,
Trục Đường thái thú, địch thù nhân.
Đương thời dân chúng giai xưng tụng,
Bố cái đại vương dĩ khắc ân.

DỊCH THƠ NÔM
PHÙNG HÙNG

Khởi nghĩa, Phùng Hùng nguyện hiến thân,
Đuổi Đường thái thú, kẻ thù nhân.
Đương thời dân chúng đều xưng tụng,
Bổ cái đại vương để nhớ ân.

19- 吳權

吳權戰勝白藤江
弘操敗兵下馬降
脫厄千年亡國恨
奇功解放甚榮光

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Ngô Quyền.

Ngô Quyền chiến thắng Bạch Đằng Giang,
Hoàng Tháo bại binh hạ mã hàng.
Thoát ách thiên niên vong quốc hận,

Kỳ công giải phóng thật vinh quang.

DỊCH THƠ NÔM

Ngô Quyền

Ngô Quyền thắng trận Bạch Đằng Giang,
Hoàng Tháo bại binh xuống ngựa hàng.
Thoát ách ngàn năm vong quốc hận
Kỳ công giải phóng thật vinh quang.

20- 丁部領

幼稚交遊小牧童
長成稱謂大英雄
使軍十二皆歸服
統一山河立大功

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Đinh Bộ Lĩnh.

Ấu trĩ giao du tiểu mục đồng,
Trưởng thành xứng vị đại anh hùng.
Sứ quân thập nhị giai quy phục,
Thông nhất sơn hà lập đại công

DỊCH THƠ NÔM

Đinh Bộ Lĩnh

Thử bé chơi chung tiểu mục đồng,
Lớn lên đáng gọi đại anh hùng.
Sứ quân thập nhị đều hàng phục,
Thông nhất sơn hà lập đại công

21- 黎大行

十道將軍黎大行
登光由將士同聲
行軍立刻來邊隘
破宋侵陵稱大名

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lê Đại Hành

Thập đạo Tướng quân Lê Đại Hành,
Đăng quang do tướng sĩ đồng thanh.
Hành quân lập khắc lai biên ải,
Phá Tống xâm lăng, xúng đại danh.

DỊCH THƠ NÔM

Lê Đại Hành

Thập đạo Tướng quân Lê Đại Hành,
Lên ngôi do tướng sĩ đồng thanh.
Hành quân tức tốc ra biên ải,
Phá Tống xâm lăng, xúng đại danh.

22- 黎卧朝

龍鼎惡心帝位爭
殺兄佔奪事完成
荒姪患病無能坐
不力卧朝留臭名

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lê Ngọa Triều

Long Đĩnh ác tâm để vị tranh
Sát huynh chiếm đoạt, sự hoàn thành.
Hoang dâm lâm bệnh, vô năng tọa,
Bất lực, Ngọa triều lưu xú danh.

DỊCH THƠ NÔM

Lê Ngọa Triều

Long Đĩnh ác tâm ngôi vị tranh,
Giết anh chiếm đoạt, việc hoàn thành.
Hoang dâm lâm bệnh, không ngồi được,
Bất lực, Ngọa triều để lại danh.

23- 李太祖移都

華閩帝轉至羅城
曠地京都順大營
完備勃然龍出上

升龍自此乃成名

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lý Thái Tổ di đô

Hoa Lư đế chuyển chí La thành,
Khoáng địa kinh đô thuận đại doanh.
Hoàn bị bột nhiên long xuất thượng,
Thăng Long tự thử nãi thành danh.

DỊCH THƠ NÔM

Lý Thái Tổ dời đô

Hoa Lư vua chuyển đến La thành,
Đất rộng kinh đô được lớn nhanh.
Hoàn bị, bỗng nhiên rồng xuất hiện,
Thăng Long từ đó mới thành danh.

24- **李常傑**

常傑用兵逐宋軍
仇人奔走脫其裙

北方不敢來侵犯
安穩朝廷至庶民

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lý Thường Kiệt

Thường Kiệt dụng binh trực Tổng quân,
Cừ nhân bốn tâu thoát kỳ quân.
Bắc phương bất cảm lai xâm phạm,
An ổn triều đình chí thứ dân.

DỊCH THƠ NÔM

Lý Thường Kiệt

Thường Kiệt dụng binh đuổi Tổng quân,
Kẻ thù trốn chạy sút luôn quân.
Bắc phương hết dám qua xâm lược,
Yên ổn triều đình đến thứ dân

25- 李常傑作詩

恨宋我軍決掃除

催兵常傑用詩辭
七言四句傳吟咏
“南國山河南帝居”

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lý Thường Kiệt tác thi

Hận Tổng, ngã quân quyết tảo trừ,
Thôi binh Thường Kiệt dụng thi từ.
Thất ngôn tứ cú truyền ngâm vịnh:
“Nam quốc sơn hà Nam đế cư”

DỊCH THƠ NÔM

Lý Thường Kiệt làm thơ

Thù Tổng, quân ta quyết diệt trừ.
Khích quân, Thường Kiệt mượn lời thơ.
Bốn câu bảy chữ truyền ngâm vịnh:
“Nam quốc sơn hà Nam đế cư”

李常傑之四絕詩
南國山河

南國山河南帝居
截然定分在天書
如何逆虜來侵犯
汝等行看取敗虛

李常傑

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lý Thường Kiệt chi tứ tuyệt thi
Nam quốc sơn hà

Nam quốc sơn hà Nam đế cư,
Tiệt nhiên định phận tại thiên thư.
Như hà nghịch lỗ lai xâm phạm,
Nhữ đẳng hành khan thủ bại hư.

Lý Thường Kiệt

DỊCH THƠ NÔM

Sông núi nước Nam

Nước Nam lãnh thổ vua Nam ta,
Điều đó sách trời đã định ra.

Gian tặc có sao sang cướp nước,
Bọn mi thất bại chẳng buông tha

VP

恭敬和韵

26- 和韵其一

自古已來決奪居
北方貪望滿遺書
我鄉雖小而英勇
意志倔強實不虛

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT CUNG KÍNH HỌA VẬN

Họa vận, kỳ nhất

Tự cổ dĩ lai quyết đoạt cư,
Bắc phương tham vọng mãn di thư,
Ngã hương tuy tiểu nhi anh dũng,
Ý chí quật cường thực bất hư.

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận, bài 1

Chiếm đất xưa nay quyết chẳng thôi,
Bắc phương tham vọng sách truyền đời.
Nước ta tuy nhỏ mà anh dũng,
Ý chí quật cường chẳng chuyện chơi.

27- 和 韵 其 二

刻 心 內 國 與 僑 居
中 國 故 情 造 僞 書
東 海 賊 曹 呼 所 有
世 間 皆 識 是 言 虛

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Họa vận, kỳ nhị

Khắc tâm nội quốc dữ kiều cư,
Trung quốc cố tình tạo ngụy thư.
Đông hải tặc tào hô sở hữu,
Thế gian giai thức thị ngôn hư.

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận, bài 2

Trong ngoài đất nước khắc tâm tư,
Trung quốc cố tình tạo ngụy thư.
Đông hải giặc kia hô sở hữu.

Thế gian đều biết đó hư từ.

28- 和韵其三

餘四千年既立居
我們唯欲得安舒
幾時漢賊來侵掠
惡罪羸升盡碧虛

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Họa vận, kỳ tam

Dư tứ thiên niên ký lập cư,
Ngã môn duy dục đắc an thư.
Kỷ thời Hán tặc lai xâm lược,
Ác tội doanh thăng tận bích hư.

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận, bài 3

Bốn ngàn năm lẻ đã xây nhà,
Dân Việt chỉ mong sống hiếu hòa.

Giặc Hán bao lần sang đánh chiếm,
Chất chồng tội ác ngập thiên hà.

29- 和韵其四

越族千年保衛居
產生雄傑與英雌
北方侵犯曾吞恨
歷史英雄不記虛

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Họa vận, kỳ tứ

Việt tộc thiên niên bảo vệ cư,
Sinh hùng kiệt dữ anh thư.
Bắc phương xâm phạm tăng thôn hận.
Lịch sử anh hùng bất ký hư.

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận, bài 4

Dân Việt ngàn năm bảo vệ nhà,
Anh thư hào kiệt đã sinh ra,
Bắc phương xâm lược từng ô hận,
Lịch sử oai hùng chẳng phải ngoa.

30- 和韵其五

大禍北方造拮据
使民眾越失安居
欲詳血債軍侵掠
歷史宜溫識實虛

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Họa vận, kỳ ngũ

Đại họa bắc phương tạo kiệt cư,
Sử dân chúng Việt thất an thư.
Dục tường huyết trái quân xâm lược,

Lịch sử nghi ôn thức thực hư.

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận, bài 5

Đại họa bắc phương tạo đọa đày,
Khiến cho dân Việt khổ bao ngày.
Muốn tòng nợ máu quân xâm lược.
Lịch sử đem ôn rõ đúng sai.

31- 和韵其六

時時漢賊欲侵居
證據顯然在古書
壹決全民須警覺
若無自主化成虛

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Họa vận, kỳ lục

Thời thời Hán tặc dục xâm cư,
Chứng cứ hiển nhiên tại cổ thư.
Nhất quyết toàn dân tu cảnh giác,
Nhược vô, tự chủ hóa thành hư.

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận, bài 6

Muôn đời xâm lược Hán không chừa,
Chứng cứ rành rành tại sách xưa.
Nhất quyết toàn dân cần cảnh giác,
Nếu không, mất nước khó ngăn ngừa.

32- 和韵其七

國破當然及失居
青年投筆與琴書
從軍救國爲靈職
灾禍北方罪不虛

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Họa vận, kỳ thất

Quốc phá đương nhiên cập thất cư,
Thanh niên đầu bút dữ cầm thư.
Tòng quân cứu quốc vi linh chức,
Tai họa bắc phương tội bất hư.

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận, bài 7

Nước mất thì nhà cũng phải tan,
Thanh niên vút bút sách cùng đàn.
Tòng quân cứu nước thiêng liêng chức,
Tai họa bắc phương tội ngút ngàn.

33- 和韵其八

漢賊侵陵以奪居
竹林罄盡尚難書
陰謀統治無時絕

呼說弟兄是更虛

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Họa vận, kỳ bát

Hán tặc xâm lăng dĩ đoạt cư,
Trúc lâm khánh tận thượng nan thư.
Âm mưu thống trị vô thời tuyệt.
Hô thuyết đệ huynh thị cánh hư.

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận, bài 8

Tội ác Hán quân chiếm cửa nhà,
Mực đầu cho xuể để ghi ra.
Âm mưu thống trị không hề dứt,
Hoang thuyết anh em thứ quỷ ma.

34- 和韵其九

畫涂牛舌是何居

無益使時寄抗書
中國自尊爲大國
倚強律例化空虛

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Họa vận, kỳ cử

Họa đồ ngu thiết thị hà cư?
Vô ích sử thời ký kháng thư,
Trung quốc tự tôn vi đại quốc,
Ý cường luật lệ hóa không hư

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận, bài 9

Đường lười bò kia giặc muốn gì?
Kháng thư đem gửi để làm chi.
Người Tàu ý nước mình là lớn,
Luật lệ đem ra chúng cứ lỳ.

35- 和韵其十

江山錦繡屬南居
確定昔時在簿書
衛國我心如鐵石
陰謀侵掠必然虛

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Họa vận, kỳ thập

Giang sơn cẩm tú thuộc Nam cư,
Xác định tích thời tại bạ thư.
Vệ quốc ngã tâm như thiết thạch,
Âm mưu xâm lược tất nhiên hư.

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận, bài 10

Giang sơn gấm vóc Việt Nam mình,
Sách vở ngày xưa đã chứng minh.
Giữ nước, tâm ta như sắt đá,
Âm mưu xâm lược chẳng còn linh.

36- 继接詩

山河南國屬南人
不論富豪或賤民
若有忘奴而賣國
可誅汝等不容身

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Kế tiếp thi

Sơn hà Nam quốc thực Nam nhân.
Bất luận phú hào hoặc tiện dân.
Nhược hữu vong nô nhi mại quốc,
Khả tru nhữ đẳng bất dung thân.

DỊCH THƠ NÔM

Bài thơ tiếp theo

Núi sông Nam quốc thuộc dân mình
Bất luận phú hào hoặc tiện đình.
Nếu có kẻ hèn mà bán nước,
Chúng bay bị giết chẳng thương tình.

37- 继接詩之和韵

南國山河自古人
是為遺產屬全民
我們刻骨銘心矣
國難莫辭卻捨身

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Kế tiếp thi chi họa vận

Nam quốc sơn hà tự cổ nhân,
Thị vi di sản thuộc toàn dân.
Ngã môn khắc cốt minh tâm hĩ,
Quốc nạn mạc từ khước xả thân.

DỊCH THƠ NÔM

Họa vận bài thơ tiếp theo

(mượn lại vần Hán Việt)

Đất nước Nam ta tự cổ nhân,
Đó là di sản thuộc toàn dân.
Chúng ta ghi nhớ trong tim nhé,

Nạn nước chớ từ khước xả thân.

38- 李昭皇與陳煚
登光昭聖未成年
陳煚結婚以奪權
王位李朝於是盡
陳朝起業自姻緣

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lý Chiêu Hoàng dũ Trần Cảnh
Đăng quang Chiêu Thánh vị thành niên,
Trần Cảnh kết hôn dĩ đoạt quyền.
Vương vị Lý triều ư thị tận,
Trần triều khởi nghiệp tự nhân duyên.

DỊCH THƠ NÔM

Lý Chiêu Hoàng và Trần Cảnh
Lên ngôi, Chiêu Thánh vị thành niên,

Trần Cảnh kết hôn để đoạt quyền.
Ngôi vị Lý tirêu đành kết thúc
Nhà Trần khởi nghiệp bởi tình duyên.

39- 陳守度

忍心滅李轉成陳
守度謀圖大不人
可惡然而心愛國
抗元決志捨其身

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Trần Thủ Độ

Nhẫn tâm diệt Lý chuyển thành Trần,
Thủ Độ mưu đồ đại bất nhân.
Khả ố nhiên nhi tâm ái quốc.
Kháng Nguyên quyết chí xả thân.

DỊCH THƠ NÔM

Trần Thủ Độ

Nhẫn tâm diệt Lý chuyển sang Trần,
Thủ Độ mưu đồ quá bất nhân.
Đáng ghét nhưng bền lòng ái quốc,
Chống Nguyên quyết chí phải liều thân.

40- **陳國峻**

將陳國峻屬朝陳
萬代人民永受恩
常願全心爲救國
用兵神妙滅仇人

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Trần Quốc Tuấn (kỳ nhất)

Tướng Trần Quốc Tuấn thuộc triều Trần,
Vạn đại nhân dân vĩnh thụ ân.
Thường nguyện toàn tâm vì cứu quốc,
Dụng binh thần diệu diệt cừu nhân.

DỊCH THƠ NÔM

Trần Quốc Tuấn (bài một)

Tướng Trần Quốc Tuấn thuộc nhà Trần
Vạn kiếp nhân dân mãi thọ ân.
Luôn nguyện hết lòng vì cứu quốc,
Dụng binh thần diệu diệt cừu nhân.

41- 興道大王

既忘家恨以忠君
興道大王是偉人
在世名爲勇將稱
王離塵俗顯成神

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Hung Đạo Đại vương

Ký vong gia hận dĩ trung quân,
Hung Đạo Đại vương thị vĩ nhân

Tại thế xứng danh vi dũng tướng,
Vương ly trần tục hiển thành thân

DỊCH THƠ NÔM

Trần Quốc Tuấn (bài hai)

Thù nhà quên hết để trung quân,
Hung Đạo Đại vương chính vĩ nhân
Lúc sống xứng danh là dũng tướng,
Chết rồi Vương hiển hóa thành thân.

42- 延洪會議

威雄哉會議延洪
豪氣盡天列老翁
弱力而雄心不弱
使民抗戰至成功

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT
Diên Hồng Hội nghị

Uy hùng tai, hội nghị Diên Hồng,
Hào khí tận thiên liệt lão ông.
Nhược lực nhi hùng tâm bất nhược,
Sử dân kháng chiến chí thành công.

DỊCH THƠ NÔM

Hội nghị Diên Hồng

Oai hùng thay Hội nghị Diên Hồng,
Hào khí ngút trời các lão ông.
Sức yếu nhưng hùng tâm chẳng yếu,
Khiến dân kháng chiến đến thành công.

43- 陳平仲

平仲失機天漠江
脫驩盡力說歸降
寧爲南鬼於王北
士氣拔天映彩光

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Trần Bình Trọng

Bình Trọng thất cơ Thiên Mạc giang.
Thoát Hoan tận lực thuyết quy hàng.
Ninh vi nam quý ư vương bắc,
Sĩ khí bạt thiên ánh thái quang.

DỊCH THƠ NÔM

Trần Bình Trọng

Bình Trọng thất cơ Thiên Mạc giang.
Thoát Hoan cố sức thuyết quy hàng.
Quý nam thà chịu hơn vua bắc,
Sĩ khí ngất trời ánh thái quang.

44- 陳光啓

上將陳光啓統兵
聞名元賊總皆驚
縱橫陣漠才韜略

決戰逐讎出帝京

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Trần Quang Khải

Thượng tướng Trần Quang Khải thống binh,
Văn danh Nguyên tặc tổng giai kinh.
Tung hoành trận mạc tài thao lược,
Quyết chiến trực thù xuất đế kinh.

DỊCH THƠ NÔM

Trần Quang Khải

Thượng tướng Trần Quang Khải quản binh,
Nghe tên Nguyên tặc thấy đều kinh.
Tung hoành trận mạc tài thao lược,
Quyết chiến đuổi thù khỏi đế kinh.

45- 陳國瓚

陳國瓚年少志雄

恨讎元賊滿胸中
破強敵報皇恩決
肝膽捨身立大功

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Trần Quốc Toản

Trần Quốc Toản niên thiếu chí hùng
Hận thù Nguyên tặc mãn hung trung.
Phá cường địch báo hoàng ân quyết,
Can đảm xả thân lập đại công.

DỊCH THƠ NÔM

Trần Quốc Toản

Trần Quốc Toản niên thiếu chí hùng
Căm hờn đầy dạ bọn Nguyên hung.
Đền ơn vua phá tan cường địch,
Can đảm xả thân lập đại công

46- 章揚渡

元軍屯駐在章揚
被擊千兵死慘傷
乘勝我軍呼“殺鞞”
逐軍侵掠出邊疆

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Chương Dương độ

Nguyên quân đồn trú tại Chương Dương
Bị kích, thiên binh tử thảm thương.
Thừa thắng ngã quân hô “sát Đát”,
Trục quân xâm lược xuất biên cương.

DỊCH THƠ NÔM

Bến Chương Dương

Quân Nguyên đồn trú tại Chương Dương,
Bị đánh, ngàn tên chết thảm thương.
Thừa thắng quân mình hô “sát Đát”,
Đuổi quân xâm lược khỏi biên cương.

47- 雲屯陣

蒙古用船接濟糧
南軍晉擊致堅強
雲屯戰陣南全勝
戰士陳朝當讚揚

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Vân Đồn trận

Mông Cổ dụng thuyền tiếp tế lương,
Nam quân tấn kích trí kiên cường.
Vân Đồn chiến trận Nam toàn thắng,
Chiến sĩ Trần triều đáng tán dương.

DỊCH THƠ NÔM

Trận Vân Đồn

Mông Cổ dùng thuyền tiếp tế lương,
Quân Nam tiến đánh rất kiên cường.
Vân Đồn chiến trận Nam toàn thắng,
Chiến sĩ triều Trần đáng tán dương.

48- 西結陣

西結南軍置伏兵
元軍死陣萬生靈
峻都大將身頭斷
烏馬兒奔走駭驚

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Tây Kết trận

Tây Kết Nam quân trí phục binh,
Nguyên quân tử trận vạn sinh linh.
Toa Đô đại tướng thân đầu đoạn,
Ô Mã Nhi bôn tẩu hải kinh.

DỊCH THO NÔM

Trận Tây Kết

Tây Kết Nam quân trí phục binh,
Nguyên quân tử trận vạn sinh linh.
Toa Đô đại tướng đầu lia xác,
Ô Mã Nhi chuồn mất quá kinh.

49- 萬劫陣

萬劫南軍決滅讎
戰功歷史照千秋
脫歡皇子完全敗
銅管隱身始脫囚

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Vạn Kiếp trận

Vạn Kiếp nam quân quyết diệt thù,
Chiến công lịch sử chiếu thiên thu.
Thoát Hoan hoàng tử hoàn toàn bại,
Đồng quản ẩn thân thủy thoát tù

DỊCH THO NÔM

Trận Vạn Kiếp

Vạn Kiếp quân Nam quyết diệt thù,
Chiến công lịch sử rạng ngàn thu.
Thoát Hoan hoàng tử hoàn toàn bại,
Ẩn núp ống đồng mới thoát tù.

50- 白藤江陣

元軍敗陣緊迴鄉
通水白藤出大洋
鐵銳木桩插水底
破船元賊拜閻王

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Bạch Đằng Giang trận

Nguyên quân bại trận khẩn hồi hương,
Thông thủy Bạch Đằng xuất đại dương.
Thiết nhuệ mộc thung tháp thủy đê,
Phá thuyền Nguyên tặc bái Diêm vương.

DỊCH THO NÔM

Trận Bạch Đằng Giang

Nguyên quân bại trận gấp hồi hương,
Xuôi nước Bạch Đằng đến đại dương.

Sắt nhọn bọc đầu cọc cắm đáy,
Vỡ thuyền giặc xuống bãi Diêm vương.

51- 黎利

英雄黎利决犧牲
起義藍山處地靈
抗戰十年爭自主
完成使命大光明

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lê Lợi

Anh hùng Lê Lợi quyết hi sinh,
Khởi nghĩa Lam Sơn xứ địa linh.
Kháng chiến thập niên tranh tự chủ,
Hoàn thành sứ mệnh đại quang minh.

DỊCH THƠ NÔM

Lê Lợi

Anh hùng Lê Lợi quyết hi sinh,
Khởi nghĩa Lam Sơn chốn địa linh.
Kháng chiến mười năm giành tự chủ,
Hoàn thành sứ mệnh rất quang minh.

52- 黎來

黎利被圍在至靈
黎來假借願犧牲
慘而由此君王脫
抗戰至窮逐賊明

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lê Lai

Lê Lợi bị vi tại Chí Linh,
Lê Lai giả tá nguyện hi sinh.
Thảm nhi do thử quân vương thoát,
Kháng chiến chí cùng trục tặc Minh.

DỊCH THƠ NÔM

Lê Lai

Lê Lợi bị vây tại Chí Linh,
Lê Lai giả dạng chịu hi sinh.
Thảm nhưng nhờ thế quân vương thoát.
Kháng chiến đến cùng đuổi giặc Minh.

53- 支陵陣

明軍敗陣失精神
上將柳升遣援軍。
在隘支陵臨伏擊
柳升頭斷別陽塵

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Chi Lăng trận

Minh quân bại trận thất tinh thần,
Thượng tướng Liễu Thăng khiển viện quân.
Tại ải Chi Lăng lâm phục kích,

Liễu Thăng đầu đoạn biệt dương trần.

DỊCH THƠ NÔM

Trận Chi Lăng

Quân Minh bại trận mất tinh thần,
Thượng tướng Liễu Thăng dẫn viện quân.
Nơi ải Chi Lăng lâm phục kích,
Liễu Thăng đầu đứt bỏ dương trần.

54- 阮鷹

泣送父親在隘關
恨仇明賊很凶殘
歸迴決志扶黎利
逐賊保鄉國得安

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nguyễn Trãi

Khấp tống phụ thân tại ải quan,
Hận cừ Minh tặc ngận hung tàn.
Quy hồi quyết chí phù Lê Lợi,
Trục tặc bảo hương, quốc đắc an

DỊCH THƠ NÔM

Nguyễn Trãi

Khóc tiễn phụ thân đến ải quan,
Căm thù bọn giặc quá hung tàn.
Trở về quyết chí phò Lê Lợi,
Đuổi giặc giữ nhà nước được an

55- 阮氏路

賣席西湖有美人
春秋十六在陽塵
作詩阮廡婚成妾
不識後期禍殺身

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nguyễn thị Lộ

Mại tịch Tây Hồ hữu mỹ nhân,
Xuân thu thập lục tại dương trần.
Tác thi Nguyễn Trãi hôn thành thiếp.
Bất thức hậu kỳ họa sát thân.

DỊCH THƠ NÔM

Nguyễn thị Lộ

Bán chiếu Tây Hồ có mỹ nhân,
Tuổi vừa đôi tám tại dương trần.
Trao thơ Nguyễn Trãi cho làm thiếp,
Đâu biết về sau họa sát thân.

56- 荔枝園重案

愛恩氏路太宗崩
阮廌弒王罪必增
三族誅夷冤屈矣

朝庭議案不知憑

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lệ chi viên trọng án

Ái ân Thị Lộ, Thái Tông băng,
Nguyễn Trãi thí vương uổng tội tăng.
Tam tộc tru di oan khuất hĩ,
Triều đình nghị án bất tri bằng.

DỊCH THƠ NÔM

Trọng án vườn vãi

Ái ân Thị Lộ Thái Tông băng,
Nguyễn Trãi giết vua tội giả tăng.
Tam tộc tru di oan uổng nhĩ,
Triều đình nghị án chẳng cần bằng.

57- 黎聖宗

聖宗實事是明君

調遣朝廷守德仁
文學人生皆進步
安居樂業並全民

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lê Thánh Tông

Thánh Tông thực sự thị minh quân,
Điều khiển triều đình thủ đức nhân.
Văn học nhân sinh giai tiến bộ,
An cư lạc nghiệp tịnh toàn dân.

DỊCH THƠ NÔM

Lê Thánh Tông

Thánh Tông thực sự đấng minh quân,
Điều khiển triều đình giữ đức nhân.
Văn học nhân sinh đều tiến bộ.
An cư lạc nghiệp khắp toàn dân.

篡逆簒庸是不賢
復興黎氏決爭權
瓜分祖國成雙域
莫北黎南六十年

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nam Bắc triều

Soán nghịch Đấng Dung thị bất hiền,
Phục hưng Lê thị quyết tranh quyền.
Qua phân tổ quốc thành song vực.
Mạc bắc Lê nam lục thập niên.

DỊCH THƠ NÔM

Nam Bắc triều

Soán nghịch Đấng Dung chẳng phải hiền.
Phục hưng, Lê quyết chí tranh quyền.
Phân chia tổ quốc thành hai cõi,
Mạc bắc Lê nam lục thập niên.

59- 阮 漢

阮 漢 懼 死 亂 精 神
鄭 檢 多 疑 忌 近 鄰
得 阮 秉 謙 傳 勸 語
橫 山 一 帶 永 庸 身

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nguyễn Hoàng

Nguyễn Hoàng cụ tử loạn tinh thần,
Trịnh Kiểm đa nghi kỵ cận lân.
Đắc Nguyễn Bình Khiêm truyền khuyến ngữ
“Hoành sơn nhất đá vĩnh dung thân”.

DỊCH THƠ NÔM

Nguyễn Hoàng

Nguyễn Hoàng sợ chết rối tinh thần.
Trịnh Kiểm đa nghi tránh ở gần.
Được Nguyễn Bình Khiêm truyền khuyến ngữ:
“Hoành sơn một đá mãi dung thân”

60- 鄭阮分爭

北方鄭主與黎王
鎮守南方阮自強
過五十年曾死戰
靈江滿血淚同鄉

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Trịnh Nguyễn phân tranh

Bắc phương, Trịnh chúa dữ Lê vương,
Trấn thủ Nam phương Nguyễn tự cường.
Quá ngũ thập niên tử chiến,
Linh giang mãn huyết lệ đồng hương.

DỊCH THƠ NÔM

Trịnh Nguyễn phân tranh

Bắc phương Trịnh chúa với Lê vương
Trấn thủ nam phương Nguyễn tự cường.
Nửa thế kỷ qua từng tử chiến,
Sông Gianh đẫm huyết lệ đồng hương.

61- 頻分離

一生百子乃雙分
十二土豪立使君
鄭阮分爭曾混戰
北南海浦斷情親

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Tần phân ly

Nhất sinh bách tử nãi song phân,
Thập nhị thổ hào lập sứ quân.
Trịnh Nguyễn phân tranh từng hỗn chiến,
Bắc nam Hải Phố đoạn tình thân

DỊCH THƠ NÔM

Nhiều lần chia rẽ

Sinh con trăm đứa đã ly phân,
Cát cứ mười hai vị sứ quân
Trịnh Nguyễn phân tranh từng hỗn chiến,
Bắc nam Bến Hải dứt tình thân.

62- 阮惠

侵陵越國令清朝
十萬雄兵甚快調
阮惠出軍神速進
戰攻偉大比峇嶼

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nguyễn Huệ

Xâm lăng Việt quốc, lệnh Thanh triều,
Thập vạn hùng binh thậm khoái điều.
Nguyễn Huệ xuất quân thần tốc tiến,
Chiến công vĩ đại tử thiêu nghiêu.

DỊCH THƠ NÔM

Nguyễn Huệ

Xâm lăng Việt quốc, lệnh triều Thanh.
Trăm vạn hùng binh điều động nhanh.
Nguyễn Huệ xuất quân thần tốc tiến,
Chiến công cao cả sánh non xanh.

63- 孫士毅

士毅會兵決進軍
升龍孫佔豫迎春
西山北進移神速
士毅驚魂走脫身

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Tôn Sĩ Nghị

Sĩ Nghị hội binh quyết tiến quân,
Thăng Long Tôn chiếm dự nghinh xuân.
Tây Sơn bắc tiến, di thần tốc
Sĩ Nghị kinh hồn tẩu thoát thân.

DỊCH THƠ NÔM

Tôn Sĩ Nghị

Sĩ Nghị gom binh để tiến quân,
Thăng Long Tôn chiếm định chào xuân.
Tây Sơn bắc tiến đi thần tốc,

Sĩ Nghị kinh hồn chạy thoát thân.

64- 黎昭統

昭統不才失位王
求孫士毅佔家鄉
低頭耐辱而無益
末劫守愁在北方

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lê Chiêu Thống

Chiêu Thống bất tài thất vị vương,
Cầu Tôn Sĩ Nghị chiếm gia hương.
Đê đầu nại nhục nhi vô ích,
Mạt kiếp thủ sầu tại bắc phương

DỊCH THƠ NÔM

Lê Chiêu Thống

Chiêu Thống bất tài mất vị vương,

Cầu Tôn Sĩ Nghị chiếm quê hương.
Cúi đầu chịu nhục nhưng vô ích,
Cuối kiếp đeo sầu tại bắc phương.

65- 光中崩遐

四年帝位號光中
大業未成忽告終
皇帝崩遐民戀惜
千年猶想大英雄

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Quang Trung băng hà

Tứ niên đế vị hiệu Quang Trung,
Đại nghiệp vị thành hốt cáo chung.
Hoàng đế băng hà dân luyến tiếc.
Thiên niên do tưởng đại anh hùng.

DỊCH THƠ NÔM

Quang Trung băng hà

Bốn năm tức vị hiệu Quang Trung,
Đại nghiệp chưa thành bỗng cáo chung.
Hoàng đế băng hà dân luyện tiếc.
Ngàn năm còn nhớ đại anh hùng.

66- 黎玉欣

皇后北宮黎玉欣
文才德行得雙分
夫君謝世愁無盡
著作哀思挽泣君

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Lê Ngọc Hân

Hoàng hậu Bắc cung Lê Ngọc Hân.
Văn tài đức hạnh đắc song phần.
Phu quân tạ thế sầu vô tận,
Trứ tác ai tư vãn khắp quân.

DỊCH THƠ NÔM

Lê Ngọc Hân

Hoàng hậu bắc cung Lê Ngọc Hân,
Văn tài đức hạnh đạt toàn phần.
Phu quân tạ thế sầu vô tận,
Nên viết ai tư vẫn khóc quân.

67- 咸宜帝

勤王發動抗軍讎
皇帝咸宜入戰區
雖事不成功不遂
芳名愛國照千秋

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Hàm Nghi đế

Cần vương phát động kháng quân thù,
Hoàng đế Hàm Nghi nhập chiến khu.
Tuy sự bất thành, công bất toại,

Phương danh ái quốc chiêu thiên thu.

DỊCH THƠ NÔM

Vua Hàm Nghi

Cần vương phát động chống quân thù,
Hoàng đế Hàm Nghi nhập chiến khu.
Tuy việc chẳng thành, công chẳng toại.
Danh thơm ái quốc rạng thiên thu.

68- 尊室歙尊室澹
勤王决志取心忠
抗戰衰微遇困窮
尊室弟兄同殉節
留名正史二英雄

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Tôn Thất Thiệp, Tôn Thất Đạm

Cần vương quyết chí thủ tâm trung,

Kháng chiến suy vi ngộ khốn cùng.
Tôn thất đệ huynh đồng tuân tiết,
Lưu danh chính sử nhị anh hùng.

DỊCH THƠ NÔM

Tôn Thất Thiệp, Tôn Thất Đạm

Cần vương quyết chí giữ lòng trung.
Kháng chiến đã suy gặp khốn cùng.
Tôn thất anh em cùng tuân tiết.
Lưu danh chính sử nhị anh hùng.

69- 潘廷逢

用檄勤王爲主題
十年起義在香港
沙場死陣民傷感
祭祀至今尚整齊

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Phan Đình Phùng

Dùng hịch cần vương vị chủ đề,
Thập niên khởi nghĩa tại Hương Khê.
Sa trường tử trận dân thương cảm,
Tế tỵ chí kim thượng chính tề.

DỊCH THƠ NÔM

Phan Đình Phùng

Dùng hịch cần vương làm chủ đề,
Mười năm khởi nghĩa tại Hương Khê.
Sa trường tử trận dân thương cảm,
Cúng tế đến nay vẫn chính tề.

70- 高勝

高勝成功製步槍
加增力戰鬪勤王
陣前中彈英雄死

留在人心萬感傷

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Cao Thắng

Cao Thắng thành công chế bộ thương,
Gia tăng lực chiến đấu Cần vương.
Trận tiền trúng đạn anh hùng tử,
Lưu tại nhân tâm vạn cảm thương.

DỊCH THƠ NÔM

Cao Thắng

Cao Thắng thành công chế súng trường,
Tăng thêm sức chiến đấu Cần vương.
Sa trường trúng đạn anh hùng tử.
Lưu tại lòng người vạn cảm thương.

71- 成泰與維新

成泰維新二帝王
其心復國甚堅強

預謀抗法而無效
流放他方別故鄉

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Thành Thái dũ Duy Tân

Thành Thái Duy Tân nhị đế vương,
Kỳ tâm phục quốc thậm kiên cường.
Dự mưu kháng Pháp nhi vô hiệu,
Lưu phóng tha phương biệt cố hương.

DỊCH THƠ NÔM

Thành Thái và Duy Tân

Thành Thái Duy Tân hai đế vương,
Tấm lòng phục quốc rất kiên cường.
Dự mưu kháng Pháp mà vô hiệu,
Đày ải phương xa biệt cố hương.

72- 黃花探

三十年長抗法兵

戰功顯赫敵猶驚
大名靈虎於鄴勢
節操英雄實致榮

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Hoàng Hoa Thám

Tam thập niên trường kháng Pháp binh,
Chiến công hiển hách địch do kinh.
Đại danh Linh hồ ư Yên Thế,
Tiết tháo anh hùng thật trí vinh.

DỊCH THƠ NÔM

Hoàng Hoa Thám

Ba chục năm trường chống Pháp binh,
Chiến công hiển hách địch còn kinh.
Hùm thiêng Yên thế danh lừng lẫy,
Tiết tháo anh hùng quả thật vinh.

73- 潘佩珠 (其一)

如欲徹消軛殖民
必先民智得更新
東遊鼓動青年預
日本雄強當結親

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Phan Bội Châu (kỳ nhất)

Như dục triệt tiêu ách thực dân,
Tất tiên dân trí đắc canh tân.
Đông du cổ động thanh niên dự,
Nhật bản hùng cường đáng kết thân.

DỊCH THƠ NÔM

Phan Bội Châu (bài một)

Như muốn diệt tiêu ách thực dân,
Trước tiên dân trí phải canh tân.
Đông du cổ động thanh niên dự,
Nhật bản hùng cường đáng kết thân.

74- 潘佩珠 (其二)

志士奔波海外常
決爭自主獻家鄉
被擒軟禁無時限
身失自由志尚強

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Phan Bội Châu (kỳ nhị)

Chí sĩ bôn ba hải ngoại thường,
Quyết tranh tự chủ hiến gia hương.
Bị cầm nhuyển cầm vô thời hạn,
Thân thất tự do, chí thượng cường.

DỊCH THƠ NÔM

Phan Bội Châu (bài hai)

Chí sĩ bôn ba hải ngoại thường,
Quyết giành tự chủ hiến quê hương.
Bị tù giam lỏng vô thời hạn,
Thân mất tự do, chí vẫn cường.

75- 范 鴻 泰

全權該治處東洋
投彈范公決殺傷
失敗自身沈水底
墓墳置在黃花疆

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Phạm Hồng Thái

Toàn quyền cai trị xứ Đông dương,
Đầu đạn Phạm công quyết sát thương.
Thất bại tự thân trầm thủy đê,
Mộ phần trí tại Hoàng Hoa Cương

DỊCH THƠ NÔM

Phạm Hồng Thái

Toàn quyền cai trị xứ Đông dương,
Bom liệng Phạm công quyết sát thương.
Thất bại liễu thân chìm đáy nước,
Mộ phần đặt tại Hoàng Hoa Cương.

76- 荊軻范鴻泰

荊軻燕國殺秦王
鴻泰越南殺殖民
身既死而名不死
萬年留跡在紅塵

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Kinh Kha Phạm Hồng Thái

Kinh Kha Yên quốc sát vương Tần.
Hồng Thái Việt Nam sát thực dân.
Thân ký tử, nhi danh bất tử,
Vạn niên lưu tích tại hồng trần.

DỊCH THƠ NÔM

Kinh Kha Phạm Hồng Thái

Kinh Kha Yên quốc giết vua Tần.
Hồng Thái Việt Nam giết thực dân.
Thân đã chết nhưng danh chẳng chết,
Muôn năm lưu dấu tại hồng trần.

77- 丁公壯

丁公壯甚恨仇讎
根據巴庭立戰區
戰鬪堅強終死陣
九泉含笑至千秋

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Đình Công Tráng

Đình Công Tráng thậm hận cừ thù,
Căn cứ Ba Đình lập chiến khu.
Chiến đấu kiên cường chung tử trận,
Cửu tuyền hàm tiếu chí thiên thu.

DỊCH THƠ NÔM

Đình Công Tráng

Đình Công Tráng hận bọn quân thù,
Căn cứ Ba Đình lập chiến khu.

Chiến đấu kiên cường rồi tử trận,
Ngậm cười chín suối đến ngàn thu.

78- 潘周楨

潘周楨鼓動維新
上演壇攻擊殖民
被法擒囚於海島
迴鄉臨病別陽塵

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Phan Chu Trinh

Phan Chu Trinh cổ động duy tân,
Thượng diễn đàn công kích thực dân.
Bị Pháp cầm tù ở hải đảo,
Hồi hương lâm bệnh biệt dương trần.

DỊCH THƠ NÔM

Phan Chu Trinh

Phan Chu Trinh cổ động duy tân,
Lên diễn đàn công kích thực dân.
Bị Pháp cầm tù ngoài hải đảo,
Về quê lâm bệnh biệt dương trần.

79- 阮安宁

哀哉志士阮安宁
留放崑崙耐苦刑
重病在囚無藥料
未成 大義 既犧牲

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nguyễn An Ninh

Ai tài chí sĩ Nguyễn An Ninh,
Lưu phóng Côn lôn nại khổ hình.
Trọng bệnh tại tù vô dược liệu,
Vị thành đại nghĩa ký hi sinh

DỊCH THƠ NÔM

Nguyễn An Ninh

Thương thay chí sĩ Nguyễn An Ninh,
Đày tại Côn Sơn chịu khổ hình.
Trọng bệnh tại tù không thuốc chữa,
Chưa tròn đại nghĩa đã hi sinh.

80- 阮太學

起義決心逐殖民
成功如失則成因
十三烈士於鄴旆
至死坦然永別塵

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nguyễn Thái Học

Khởi nghĩa quyết tâm trục thực dân,
Thành công như thất, tắc thành nhân.
Thập tam liệt sĩ ư Yên Bái.

Chí tử, thân nhiên vĩnh biệt trần

DỊCH THƠ NÔM

Nguyễn Thái Học

Khởi nghĩa quyết tâm đuổi thực dân,
Thành công không được ắt thành nhân.
Mười ba liệt sĩ nơi Yên Bái.
Lúc chết, thân nhiên biệt cõi trần.

81- 阮克柔

阮克柔常謂處柔
決隨革命抗強讎
參加起義被監禁
勇敢捐生死在囚

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nguyễn Khắc Nhu

Nguyễn Khắc Nhu thường vị Xứ Nhu,

Quyết tỳ cách mệnh, kháng cường thù.
Tham gia khởi nghĩa bị giam cầm,
Anh dũng quyên sinh, tử tại tù.

DỊCH THƠ NÔM

Nguyễn Khắc Nhu

Nguyễn Khắc Nhu thường gọi Xứ Nhu,
Quyết theo cách mạnh, chống cường thù.
Tham gia khởi nghĩa bị giam giữ,
Anh dũng quyên sinh, chết tại tù.

82- 阮氏江

證見夫君被死刑
氏江傷慘旣捐生
時時墓上紅花置
人寄花中甚感情

PHIÊN ÂM HÁN VIỆT

Nguyễn thị Giang

Chứng kiên phu quân bị tử hình,
Thị Giang thương thắm ký quyên sinh.
Thời thời mộ thượng hồng hoa trí.
Nhân ký hoa trung thậm cảm tình.

DỊCH THƠ NÔM

Nguyễn thị Giang

Chứng kiến phu quân bị tử hình,
Thị Giang thương xót đã quyên sinh.
Thường ngày trên mộ hoa hồng đặt.
Người gởi trong hoa lắm cảm tình.